

Åsdølmålet 90 år etter Didrik Arup Seip

Noen refleksjoner omkring det å sammenlikne to synkrone dialektstudier

Av Silje Johannessen

I 1910/11 gjennomførte Didrik Arup Seip en undersøkelse av dialekten i Åseral. Dialektbeskrivelsen fikk navnet *Lydverket i åsdølmålet* og var Seips hovedoppgave til hans "sproglishistoriske embedseksamen". Arbeidet ble trykket i 1915.

I min hovedoppgave tar jeg utgangspunkt i Seips beskrivelse av Åsdølmålet. Med denne som bakgrunn har jeg undersøkt om talemålet i Åseral har endret seg i løpet av de 90 årene som er gått siden Seip gjorde sine undersøkelser. Målsetningen for oppgaven min har med andre ord vært å finne gjennomgående endringstendenser i dette målføret de siste 90 årene. Jeg har også ønsket å finne mulige årsaker til språklige valg hos individet og til språkendring i språksamfunnet Åseral som helhet.

1 Didrik Arup Seip og Åseral

Didrik Arup Seip er en markant skikkelse i den norske språkhistorieforskninga. Da han døde i 1963, etterlot han seg en betydelig produksjon som vitner om bredt faglig engasjement. Det er de

Takk til Martin Skjekkeland for hjelp og nyttige innspill i forbindelse med denne artikkelen.

Målbryting 5 (2001): 173–185

<https://doi.org/10.7557/17.4766>

CC BY 4.0

språkhistoriske arbeidene han er mest kjent for, og her lå også hans hovedinteresse. Han var nytenkende, og flere av hans arbeider kom til å kaste nytt lys over etablerte sannheter innen fagtradisjonen. Seip var en engasjert person; som en av hans viktigste fanesaker bør riksmålssaken nevnes (se Jahr 1992). Men Seips første store vitenskapelige arbeid dreide seg altså om hans barndoms dialekt, åsdølmålet.

Didrik Arup Seip ble født i Hobøl i Østfold i 1884. Faren hans var prest, og da han fikk et prestekall i Åseral i 1885, flyttet hele familien dit. Innlandsbygda Åseral er en av de nordligste kommunene i Vest-Agder fylke. Arealmessig er kommunen stor, men ubebodde hei- og fjellområder utgjør mye av arealet. 15 år etter at prestefamilien Seip flyttet til Åseral, bodde det omkring 1300 mennesker i bygda (jf. folketellingen i 1900), de aller fleste av disse var bønder. Det var et isolert samfunn familien kom til i 1885. Bygdefolket hadde liten kommunikasjon med omverdenen, og Seip kommenterer selv at flere voksne kvinner i 1910 ikke hadde vært utenfor bygda (Seip 1915:6).

Seip vokste opp på prestegården i Åseral, og familien bodde i bygda til han var 13 år. Oppveksten må ha vært ei fin tid for barna, både Didrik og søsknene hans var nært knyttet til Åseral også etter at familien hadde flyttet derfra.

Hjemme på prestegården snakket familien riksmål, men med vennene sine i bygda snakket barna åsdølsk. Didriks bror, Henrik Seip, skrev senere:

Vi barn satte vår ære i å "være åsdøler". Vi talte åsdølsk, jeg tror jeg kan si likså godt som åsdølene selv. Men det målet brukte vi bare oss imellom og når vi snakket med bygdens folk. Til mor og far og til byfolk som gjestet prestegården, talte vi riksmål. (Seip 1966:70)

Åsdølmålet var altså Seips barndomsdialekt, og dialekten så han på som "sin" resten av livet. Han snakket mer enn gjerne åsdølsk når han besøkte bygda eller traff folk derfra.

Mye har skjedd i Åseral siden Seip vokste opp og senere gjorde sine dialektologiske undersøkelser der. Fra å være et isolert samfunn er Åseral i dag et levende bygdesamfunn med daglig kontakt med omverdenen både på det regionale, nasjonale og internasjonale plan.

Selv om en relativt høy prosent av de ca. 900 innbyggerne i kommunen fremdeles er sysselsatt i primærnæringer, representerer dagens åsdøler mange ulike yrkesretninger. Økonomisk baserer kommunen seg i dag hovedsakelig på kraftproduksjon og turisme, og mange er sysselsatt i disse næringene.

2 Metodiske problemstillinger omkring en sammenlikning av to synkrone studier

Utgangspunktet for oppgaven min er Seips beskrivelse av åsdølmålet fra 1910. Selv mener jeg at dette utgangspunktet gjør det mulig for meg å måle endringer i åsdølmålet. Ved å gå inn på konkrete dialekttrekk hos Seip og sammenlikne dem med egne undersøkelser av de samme trekkene i dag, har jeg muligheten til å undersøke om talemålet i Åseral faktisk *har* endret seg i løpet av de siste 90 årene.

Jeg mener med andre ord at det er nødvendig å vite hvordan de språklige forholdene var på et tidligere stadium, for å kunne måle *endring* til et senere stadium. For i det hele tatt å kunne snakke om talemåls*endring*, må vi ha et utgangspunkt å basere våre studier på (jf. Romaine 1989:201 og Vikør 1999:18f.). Jeg regner altså med at en studie basert på "real time"-observasjoner av språklige forhold er mer troverdig som et mål på talemålsendring enn en studie basert på kartlegging av forhold i "apparent time". (Om endringer i "real time" og "apparent time" se bl.a. Labov 1994:43ff.) Etter min mening gir en sammenlikning av to synkrone studier slik en unik mulighet til å måle endringer i "real time".

Å ta utgangspunkt i eldre studier er ikke noe nytt i språkforskningen. Den historiske lingvistikken tok ofte utgangspunkt i gamle skrifter i sine undersøkelser, og dokumenterte ved hjelp av dem utviklingstrekk og utviklingslinjer i språket gjennom lange tidsepoker. Fra nyere tid har vi flere eksempler på arbeider der endringer over kortere perioder står i fokus. Suzanne Romaine (1989) nevner Gauchat og Hermanns arbeider fra henholdsvis 1905 og 1929 fra den sveitsiske landsbyen Charmey som det første arbeidet av sitt slag. Her ble Hermanns egen undersøkelse sammenliknet med Gauchats arbeid, og det ble på denne måten mulig for Hermann å påvise språkendring (Romaine 1989:200f.). To andre beslektede

sammen-likninger som kan nevnes, er William Labovs "Department Store Study" fra New York 1966, som fikk sin oppfølger i Joy Fowlers studie fra 1986, og Peter Trudgills to studier av språkbruk i Norwich fra 1974 og 1988 (jf. Labov 1994:86ff.). Vi har også eksempler på slike undersøkelser i norsk sammenheng. Anders Steinsholts undersøkelser av målet i Hedrum må her nevnes spesielt (Steinsholt 1964 og 1972). Steinsholt undersøkte målføret i forbindelse med sin hovedoppgave i 1940, og i 1972 gjorde han en tilsvarende undersøkelse av talemålet, og kunne dermed dokumentere endringer som hadde skjedd i dette tidsrommet.

2.1 Et reelt sammenlikningsgrunnlag?

I en sammenlikning av språkstudier fra to ulike perioder, er det viktig å være klar over de begrensningene selve *tidsaspektet* setter for sammenlikningen. Enhver språkforsker vil arbeide ut fra den fagtradisjonen han selv er en del av. Han vil derfor preges av sin tradisjons vitenskapsidealer og faglige målsetninger, og han vil arbeide med de metodiske framgangsmåtene som er innarbeidet i tradisjonen. Denne teoretiske og metodiske overbygningen vil styre språkforskeren i hans vurderinger, og i stor grad vil det derfor være umulig å løsrive et språkvitenskapelig arbeid fra den fagtradisjonen det er utformet i tråd med. Dette metaperspektivet er det etter min mening viktig å ha klart for seg ved en sammenlikning av to synkrone språkstudier som er utført i ulike tidsepoker.

Da Seip gjorde sine undersøkelser av åsdølmålet, lå det *junggrammatiske paradigmet* til grunn for hans studium. Alle vurderingene hans hadde sitt fundament i denne fagtradisjonen. Hans faglige idealer, hans målsetting med arbeidet og hans konkrete framgangsmåte var slik vidt forskjellige fra den tradisjonen jeg selv arbeider ut fra. Forholdet gjør at vi kan spørre oss om sammenlikningen som utgjør selve grunnlaget for oppgaven min, i det hele tatt er troverdig. Er det mulig å bruke en sammenlikning av to synkrone studier for å beskrive talemålsendring i et målføre, eller finnes det for mange metodiske betenkeligheter ved dette? Gjør de teoretiske og metodiske ulikhetene mellom de to studiene sammenlikningsgrunnlaget så spinkelt at en jmføring blir umulig, iallfall om man

ønsker et pålitelig resultat? Som nevnt mener jeg at en sammenlikning av den typen jeg selv har gjort, er metodisk forsvarlig. Men siden de metodiske og teoretiske ulikhetene mellom to i tid fjerntliggende studier alltid vil være tilstede, mener jeg det er nødvendig å problematisere en slik sammenlikning noe. Jeg vil nå mer generelt ta for meg enkelte metodiske og teoretiske forhold der to slike synkrone studier vil representere ulike standpunkt. Problemstillingen vil jeg knytte nært opp til mitt eget utgangspunkt: sammenlikningen mellom Seips undersøkelse og min egen.

2.2 Vitenskapsideal og faglig målsetning

Den teoretiske strømmingen som dominerte språkforskningen på Seips tid, og som dermed gjennomsyret hans arbeid, var den historisk orienterte junggrammatikken. I Europa var denne fagtradisjonen herskende fra omkring 1850 til ca. 1920, mens junggrammatiske teorier dominerte i Norge i nærmere 100 år, fra omkring 1870 til 1970.

I stor grad var den junggrammatiske fagtradisjonen basert på naturvitenskapelige og positivistiske idealer, tanker og ideer. Darwins utviklingslære sto som et ideal for de fleste vitenskapsmenn i siste halvdel av 1800-tallet, og dette kom også til å sette sitt preg på språkforskningen. Som en følge av den naturvitenskapelige og positivistiske orienteringen, ønsket junggrammatikerne å vitenskapeliggjøre språkvitenskapen ytterligere gjennom systematikk, nøyaktighet og presisjon.

Selve *språksynet* til junggrammatikerne var også inspirert av naturvitenskapen. Språket ble sett på som en organisme som gjennom fødsel, vekst, aldring og død hadde et livsførløp på linje med alt annet levende. Språket var på denne måten altså i stadig lineær bevegelse, og man kunne derfor følge språkets utvikling fra ett gitt utgangspunkt. Når språket endret seg fra ett stadium til et annet, mente junggrammatikerne at dette skyldtes unntaksløse lydlover som virket på enkeltlyder i visse omgivelser. Fonologi var hovedinteressefeltet for de junggrammatiske forskerne.

Som en følge av ideen om språkets lineære utvikling fra ett gitt utgangspunkt var junggrammatikerne opptatt av å dokumentere de

språkformene som stod i nærmest forbindelse med dette eldre utgangspunktet. De ønsket derfor å beskrive de mest opprinnelige og stedsgenuine dialektformene i sine studier, i norsk sammenheng vil dette si de formene som sto i nærmest forbindelse med norrønt.

Da Seip skrev *Lydverket i åsdølmålet*, var hans interessefelt og målsetning med arbeidet preget av de junggrammatiske strømningene i tida. Seip la et organisk språksyn til grunn for studien og så på åsdølmålet som en organisme i lineær utvikling fra norrønt. Ved hvert enkelt dialekttrekk trakk han linjene tilbake til det norrøne språket, og han opererte med lydlover som *beskrev* hvordan de ulike norrøne formene hadde utviklet seg fram mot realiseringen i samtidas åsdølsmål.

Et eksempel på Seips språksyn finner vi i hans syn på fornorskingsprosessen etter 1814. Ernst Håkon Jahr diskuterer i sin artikkel fra 1993 ulike forklaringsmodeller i nyere norsk språkhistorie, og her vier han stor plass til den forklaringsmodellen som var dominerende i norsk forskning fram til ca. 1960, "Seip-modellen". Jahr sier:

I arbeid etter arbeid bruker Seip uttrykket "naturnødvendig" (se Bleken 1966:28f) om utviklinga av skriftspråket fra dansk til norsk. I det hele tatt gir Seip en klart teleologisk kausalforståelse av utviklinga. Det som skjedde, *måtte* skje, og akkurat slik det også skjedde. Ingen kan sette seg opp imot noe naturnødvendig, og følgelig kunne heller ingen egentlig gjøre noe med den utviklinga som skjedde fra dansk til norsk etter 1814. (Jahr 1993:128)

Jahr mener altså at Seips forskning er preget av den junggrammatiske tanken om linearitet og "naturnødvendighet" også i synet på språkutviklinga etter 1814. Selv om språkendring nok kan *settes i gang* av ytre eksterlingvistiske krefter, vil språket endres i kraft av seg selv, og det vil endre seg i en "naturnødvendig" retning.

Sosiolingvistikken og språksosiologiens frammarsj fra 1960-åra til i dag har åpnet for et videre samfunnsmessig perspektiv på språkforskningen og dermed en større interesse for *forklaring* og *forståelse* av ulike språklige utviklingstendenser. Denne språksosiologiske tradisjonen er det som preger meg i mitt arbeid. Det språksynet og synet på språklig endring som jeg selv har lagt til

grunn, er derfor et helt annet enn Seips. Jeg har valgt å definere språk som et sosialt fenomen, et fenomen som eksisterer i et sosialt rom, og som også er grunnlaget for det sosiale fellesskapet. Jeg ser derfor på språket som noe som formes av de forholdene det eksisterer i, og av de formålene det skal tjene. Språklig endring forklares dermed ikke med en lineær organisk utviklingstanke i min studie. Jeg mener at de endringene som har skjedd og som stadig skjer i samfunnet vårt, er av en slik art at de må ha hatt innvirkning på språket på liknende måte som de har vært av betydning for andre former for menneskelig atferd. Min diskusjon omkring årsaker til talemålsendring må derfor ses på som en diskusjon av forhold som er relatert til samfunnet og til brukerne av språket: "Det [språket] er ikke sin egen årsak, *causa sui*, men må relateres til de som faktisk anvender dette språket – til ulike kommunikative, interaksjonelle formål" (Mæhlum 1999:166). Talemålsendring skal derfor etter min mening ses på som et resultat av endrede sosiokulturelle forhold.

Som nevnt ovenfor, stod Seip midt i de junggrammatiske strømningene som rådde ved overgangen til det 20. århundret. Hans målsetning i granskningsarbeidet var derfor å beskrive utviklingen fra norrønt og fram til samtidas åsdølmål. *Min* målsetning må derimot ses i nær forbindelse med den kvantitative og kvalitative sociolingvistikken som er den fagtradisjonen jeg arbeider ut fra: Jeg ønsker å finne generelle endringstendenser i åsdøl smålet og i tillegg forsøke å forklare eller forstå hvorfor disse endringene har oppstått både i språksamfunnet som helhet og hos enkeltindividet. Der Seip ønsket å dokumentere den mest arkaiske og opprinnelige dialektformen i Åseral, har jeg ønsket å vise et bredere og mer representativt spekter av dialektbruken i bygda. Seips *Lydverket i åsdølmålet* må på denne måten regnes som en *beskrivelse* av målføret og de utviklingstendensene det hadde gjennomgått fra norrønt og fram til 1910, mens min egen undersøkelse i tillegg til å være en beskrivelse av endringer i åsdølmålet fra 1910 og fram til i dag, må kunne kalles et forsøk på *forklaring* eller *forståelse* av disse endringene.

Er det likevel mulig at de språkformene som Seip beskriver, kan regnes som representative for dialektbruken i Åseral i 1910? For å

kunne svare på dette spørsmålet er det nødvendig å peke på at det junggramatiske paradigmet var en tradisjon basert på et positivistisk vitenskapsideal. Forskerne var opptatt av vitenskapelighet og presisjon, og det er lite trolig at Seip eller andre på hans tid, ville beskrive en dialektform som ikke lenger var i bruk hos store deler av befolkningen. Vi må i tillegg kunne regne det for sannsynlig at et dialektsamfunn som det åsdølske i 1910, var et mye mer homogent dialektsamfunn enn det vi finner samme sted i dag. Bygdesamfunnet var isolert, og innbyggerne fikk derfor ikke i samme grad som dagens åsdøler språklige impulser utenfra som kunne påvirke språkbruken deres. Det fantes nok likevel en viss intern variasjon i befolkninga.

Det junggrammatiske paradigmet som Seip arbeidet ut fra, var basert på presisjon og nøyaktighet. Naturvitenskapen sto som et overordnet vitenskapelig ideal, og man ønsket å nærme språkvitenskapen den systematikken som naturvitenskapen representerte. Tradisjonen som danner basis for min studie, har derimot på en helt annen måte respektert den forskjellen som finnes mellom naturvitenskap og humaniora: De to retningene har ulike studieobjekter og kan derfor ikke benytte seg av de samme vitenskapsidealene og metodene. Man har respektert at naturvitenskapen ved hjelp av empiri kan bevise forhold som det aldri vil være mulig å bevise i humaniora. Mens naturvitenskapen kan beskrive og forklare, vil humaniora derfor forsøke å forstå.

Labov peker på at forskjellige fagtradisjoner har ulike *forståelser* av sine studieobjekter og det innsamlede materialet de har hatt å forholde seg til. På denne måten kan det være problematisk for oss å sette oss inn i tidligere studier, rett og slett fordi vi ikke har full kunnskap om den *forståelsen* som lå til grunn for vurderingen av disse dataene: "Though we know what was written, we know nothing about what was understood" (Labov 1994:11). Problemstillingen dreier seg *ikke* om vår kunnskap om forskningsidealene og faglige interesser som har ligget til grunn for ulike fagtradisjoners arbeid, men om vår innsikt i tidligere fagtradisjoners *forståelse*, i hermeneutisk forstand, av sitt studieobjekt, en forståelse som i stor grad har styrt dem i faglige valg, og som på den måten har styrt deres faglige betraktninger og vurderinger. Jeg mener det er umulig å

oppnå en slik *fullstendig* innsikt i tidligere tradisjoners forståelse. Etter min mening blir det derfor vanskelig å sette likhetstegn mellom *det vi regner med* ble forstått i den aktuelle fagtradisjonen, altså det vi vet om fag- og forskningshistorie (vår "forforsåelse av forståelsen"), og den forståelsen forskerne i fagtradisjonen faktisk hadde av sitt materiale. Jeg mener problemstillingen er relevant også for meg i mitt prosjekt. Selv om jeg kjenner til Seips interesser bak studiet og de forskningsidealene som lå til grunn for arbeidet hans, kan jeg ikke uttale meg med sikkerhet om Seips *forståelse*, i hermeneutisk forstand, av sitt studieobjekt. På denne måten blir det vanskelig for meg å oppnå en *fullstendig* innsikt i de forholdene som styrte Seip i hans faglige valg.

2.3 Representative informanter

Informantene er viktige i en hver dialektologisk undersøkelse. Det er informantene og deres språkbruk som danner grunnlaget for studien. Ønsker man å sammenlikne to synkrone studier, bør det derfor være en forutsetning at informantene i de to studiene er sammenliknbare.

Når junggrammatikerne skulle ut og gjøre sine undersøkelser, var det som nevnt naturlig for dem å finne fram til de informantene som brukte de eldste og mest opprinnelige språkformene. Valget falt på få, men stødige eldre dialektbrukere fra området, dvs. informanter som oftest ikke hadde oppholdt seg i lengre perioder utenfor bygda. Chambers og Trudgill bruker begrepet *NORM* om disse dialektbrukerne, "nonmobile, older, rural males" (Chambers og Trudgill 1980:33). Vi må regne med at også Seip har brukt dette idealet i utvelgelsen av sine 'informanter'. Dette informantutvalget gjør at vi kan regne med at de formene Seip beskriver, er gyldige også *før* 1910. Det er derimot ikke sikkert at formene er gyldige for den yngre delen av befolkningen i 1910 (se nedenfor).

Selv har jeg valgt ut informantene mine på et annet grunnlag. Jeg har i hovedsak konsentrert meg om å studere språket til *unge* dialektbrukere, og allerede her skiller mitt informantutvalg seg fra Seips. Når jeg i tillegg har vært opptatt av å finne et så representativt utvalg dialektbrukere i bygda som mulig, sier det seg selv at min utvelgelse er gjort på en helt annen bakgrunn enn Seips.

Informantene i de to studiene som jeg vil sammenlikne kan altså ikke regnes som "like". Både alder og representativitet varierer, og vi må også, av nokså naturlige årsaker, regne med at informantenes sosiale bakgrunn er forskjellig i de to studiene. Vi kan på denne måten sette et stort spørsmålstegn ved om informantene som er brukt i de to undersøkelsene, er sammenliknbare.

Selv mener jeg at de to informantgruppene likevel må kunne settes opp mot hverandre fordi begge gruppene må kunne regnes som *representative dialektbrukere* i bygda. Som nevnt har jeg basert min informantutvelgelse på nettopp dette kriteriet. Spørsmålet blir om vi kan si det samme om Seips informanter. Som jeg har nevnt tidligere (punkt 2.2), må vi regne med at det positivistiske idealet Seip og hans samtidige arbeidet ut fra, gjorde at forskerne var opptatt av presisjon og vitenskapelighet. Det er derfor lite sannsynlig at de ville beskrive språkformer som ikke var i bruk hos store deler av befolkningen. Vi må også regne datidas språksamfunn som mye mer homogent enn dagens. Den dialektformen Seip beskriver, må på denne måten kunne regnes som representativ for større deler av befolkningen enn om de samme idealer for informantutvelgelse hadde ligget til grunn for undersøkelser i dag. På denne bakgrunnen mener jeg at Seips informanter må kunne regnes som representative, og at talemålet til informantene i de to undersøkelsene derfor må regnes som sammenliknbare størrelser.

I *Dialectology* (1980) sier Chambers og Trudgill at en sammenlikning av den typen jeg selv vil gjøre, ideelt sett er vanskelig, men:

it is possible to make a comparison of the data for a population in real time by lowering the standards somewhat from the ideal situation outlined above. If the same population cannot be located, it is still possible to locate a population in the survey area which is comparable to it. Thus one can control the independent variables by selecting a sample with the same numbers of males and females as the original survey, the same ethnic and social background, and even the same occupation, all in exactly the same survey area. The results from the group can then be compared to the results obtained from the original group with a high level of confidence that any significant discrepancy between them is the result of linguistic change in progress. By

correlating the data with the greatest discrepancies and the independent variables, one can determine which linguistic elements are carrying the innovation, and which districts within the survey area form the beach head of the innovation. In other words, one can study the mechanism of diffusion. (Chambers og Trudgill 1980:164)

En sammenlikning kan altså forsvares dersom man i oppfølgingsstudiet går inn for å finne en informantgruppe som likner mest mulig på den som ble brukt i den opprinnelige undersøkelsen.

2.4 Den konkrete "innsamlingsmetoden"

Når det gjelder konkret metodisk framgangsmåte, er det klart at det finnes store forskjeller mellom to studier gjort med 90 års mellomrom. En del metodiske forhold er det imidlertid vanskelig å dokumentere. Det er blant annet vanskelig å si med sikkerhet hvordan Seip samlet inn materialet sitt (for eksempel gjennom intervju eller gjennom mer generelle observasjoner av språkbruk). Vi vet imidlertid at Seip ikke hadde muligheten til å dokumentere materialet sitt på noen annen måte enn gjennom nedskrivning av de språkformene han hørte. Der Seip måtte stole fullstendig på egen hukommelse og egen nedskrivning av dialektformer, har jeg hatt kassettpiller og kassetter å falle tilbake på.

2.5 Etterprøvbarehet

William Labov peker på vanskeligheten ved å etterprøve de dataene vi har dokumentert i tidligere studier. Han sier det slik:

Our knowledge of what was distinctive and what was not is severely limited, since we cannot use the knowledge of native speakers to differentiate nondistinctive from distinctive variants. (Labov 1994:11)

Jeg støtter Labov i det han her gjør seg til talsmann for. Vi har ingen mulighet til å kontrollere de språklige forholdene det refereres til i eldre beskrivelser. Dette gjelder også for meg. Jeg kan ikke etterprøve de forholdene Seip beskriver, det blir derfor umulig for meg å si sikkert om de aktuelle dialektformene var allment i bruk eller bare i bruk hos en del av befolkninga i 1910. Som nevnt ovenfor, må vi likevel gjøre regning med at dialektsamfunnet i Åseral i 1910 var et

mye mer homogent språklig fellesskap enn det vi finner i dag, og at de formene Seip refererer derfor var representative for store deler av befolkningen.

3 Konklusjon

Ved en sammenlikning av to synkrone språkstudier, bør en, som drøftingen ovenfor viser, være klar over de ulike forskningsidealene som ligger til grunn for studiene og de metodiske betenkelighetene som en slik sammenlikning derfor vil innebære. På tross av dette mener jeg at en sammenlikning av den typen jeg selv har utført, har sine klare fordeler. En slik sammenlikning gir meg muligheten til å undersøke det som har vært en av målsetningene med arbeidet mitt: å finne endringstendenser i åsdølmålet. En slik sammenlikning er også den eneste mulige når en ønsker å følge en dialekt gjennom de siste 90 årenes store samfunnsmessige omveltninger. Om det finnes metodiske betenkeligheter, bør vi derfor etter min mening legge dem til side og se på sammenlikningen som "the art of making the best use of bad data" (Labov 1994:11).

Ettersom jeg regner en studie basert på "real time"-observasjoner som mer troverdig som mål på talemålsendring enn en studie basert på observasjoner i "apparent time" der problematikken omkring "age-grading" blir et viktig ankepunkt, mener jeg en sammenlikning av den typen jeg selv har utført, både er metodisk forsvarlig samtidig som den er en fruktbar innfallsvinkel til fenomenet "talemålsendring". Jeg støtter meg til Suzanne Romaine i dette, Romaine sier:

The only way to establish that patterns of age-grading represent a stage in real long-term change is by comparison of observation from two different points in time. (Romaine 1989:201)

Litteratur:

- Chambers, J. K. og Peter Trudgill (1980): *Dialectology*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Jahr, Ernst Håkon (1992): Didrik Arup Seip som språknormerer og språkpolitiker. I: Ernst Håkon Jahr: *Innhogg i nyare norsk språkhistorie*, 133-143. Oslo: Novus.
- Jahr, Ernst Håkon (1993): Forklaringsmodeller i nyere norsk språkhistorie. I: Ann-Marie Ivars og Mirja Saari (red.): *Språk och social kontext. Festskrift til Mirja Saari på 50 årsdagen*, 121-136. Helsingfors: Helsingfors Universitet.
- Labov, William (1994): *Principles of Linguistic Change. Internal factors*. Oxford: Blackwell.
- Mæhlum, Brit (1999): *Mellom Skylla og Kharybdis. Forklaringsbegrepet i historisk språkvitenskap*. Oslo: Novus.
- Seip, Didrik Arup (1915): *Lydverket i åsdølmålet*. Kristiania: Kristiania Universitet.
- Seip, Henrik (1966): Åseral prestegård. I: Elisabeth Christie (red.): *Prestegårdsliv I. Minner fra norske prestegårder*, 54-83. Oslo: Land og Kirke.
- Romaine, Suzanne (1989): The role of children in linguistic change. I: Leiv Egil Breivik og Ernst Håkon Jahr (red.): *Language Change. Contributions to the Study and Its Causes*, 199-225. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Steinsholt, Anders (1964): *Målbrytning i Hedrum*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Steinsholt, Anders (1972): *Målbrytning i Hedrum 30 år etter*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Vikør, Lars S. (1999): Austlandsmål i endring. I: T. Kleiva m.fl.: *Austlandsmål i endring*, 13-48. Oslo: Samlaget.